

14. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=21161&doctype=0>
15. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gun.az/interview/15000>
16. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-azerbaycan-ekonomik-iliskileri.tr.mfa>
17. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.socarturcas.com.tr/Content/1/561/НАККИМИЗДА.aspx>
18. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://abc.az/news_28_11_2011_59966.html
19. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-azerbaycan-ekonomik-iliskileri.tr.mfa>
20. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://socar.az/btc-az.html>
21. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.milli.az>
22. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://socar.az/3889-news-view-az.html>
23. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.deik.org.tr>
24. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.setav.org>
25. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sam.gov.tr>

Ягупова К.А.

УДК 336.71 (477)

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Сучасний стан економіки України вимагає надійної та ефективної банківської системи, яка відіграє ключову роль у стабілізації фінансової системи, спираючись на яку можна вирішувати нагальні економічні та соціальні проблеми розвитку суспільства. Однією з найважливіших функцій банківської системи є формування ресурсної бази у цілях фінансового забезпечення реального сектору економіки достатніми джерелами ресурсів. За останні роки в економіці і банківській системі України відбулися радикальні зміни, обумовлені побудовою ринкових засад в країні і негативним впливом світової економічної кризи, тому вимагає подальшого аналізу фінансового стану банківської системи.

Мета статті полягає в аналізі банківської системи України та перспектив її розвитку.

Стан банківської системи має визначальне значення в умовах розвитку національної економіки. Саме банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Тому забезпечення стабільності банківської системи – це першочергове завдання, яке необхідно вирішити Україні на шляху до євроінтеграції. З розвитком міжнародних відносин та посиленням глобалізаційних процесів у банківській сфері виникає дедалі більше проблем, які потребують негайного рішення, щоб забезпечити її стабільність та нормальне функціонування національної економіки.

Наявність в Україні функціонального фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки, завоювання міцних позицій на вітчизняному та світовому ринках. Для функціонування банківської системи в Україні розроблено нормативну базу, впроваджені принципи діяльності банків, методи та інструменти грошово-кредитної політики тощо. Проте швидкий розвиток фінансових глобалізаційних процесів ставить перед банківською системою щоразу більше завдань, у разі вирішення яких Україна стане її активним учасником.

Банківська сфера є однією з провідних ланок фінансової системи, від стабільності якої залежить подальший розвиток економіки України, можливість виходу на міжнародні ринки та активної участі у глобалізаційних процесах. У період фінансової кризи банки отримали значні збитки, внаслідок багатьох причин, що призвело до негативних наслідків. Тому державі необхідно розробляти напрямки реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та розвиток.

Ключові слова: комерційний банк, банківська система, Національний банк України, глобалізаційні процеси, депозит, кредит.

Аннотация. Современное состояние экономики Украины требует надежной и эффективной банковской системы, которая играет ключевую роль в стабилизации финансовой системы, опираясь на которую можно решать насущные экономические и социальные проблемы развития общества. Одной из важнейших функций банковской системы является формирование ресурсной базы в целях финансового обеспечения реального сектора экономики достаточными источниками ресурсов.

За последние годы в экономике и банковской системе Украины произошли радикальные изменения, обусловленные построением рыночных основ в стране и негативным влиянием мирового экономического кризиса, поэтому требует дальнейшего анализа финансового состояния банковской системы. Цель статьи заключается в анализе банковской системы Украины и перспектив ее развития.

Состояние банковской системы имеет определяющее значение в условиях развития национальной экономики. Именно банки являются одним из главных источников инвестирования финансовых ресурсов в экономику страны. Поэтому обеспечение стабильности банковской системы – это первоочередная задача, которую необходимо решить для Украины на пути к евроинтеграции. С развитием международных отношений и усилением глобализационных процессов в банковской сфере возникает все больше проблем, которые требуют немедленного решения, чтобы обеспечить ее стабильность и нормальное функционирование национальной экономики. Наличие в Украине функционального финансового сектора, в том числе банковского, является необходимым условием создания эффективной рыночной экономики, завоевание прочных позиций на отечественном и мировом рынках. Для функционирования банковской системы в Украине разработана нормативная база, внедрены принципы деятельности банков, методы и инструменты денежно-кредитной политики и т.д. Однако быстрое

развитие финансовых глобализационных процессов ставит перед банковской системой все больше задач, в случае решения которых Украина станет ее активным участником.

Банковская сфера является одной из ведущих звеньев финансовой системы, от стабильности которого зависит дальнейшее развитие экономики Украины, возможность выхода на международные рынки и активного участия в глобализационных процессах. В период финансового кризиса банки получили значительные убытки, вследствие многих причин, что привело к негативным последствиям. Поэтому государству необходимо разрабатывать направления реформирования банковской системы, направленные на ее оздоровление и развитие.

Ключевые слова: коммерческий банк, банковская система, Национальный банк Украины, глобализационные процессы, депозит, кредит.

Summary. Current state of Ukraine's economy requires reliable and efficient banking system which plays a key role in stabilizing the financial system. Relying on it we can solve daily economic and social problems of the society's development. One of the most important functions of the banking system is formation of a resource base in order to provide the real economy with sufficient resources. In recent years, the economy and the banking system of Ukraine have changed radically due to the development of market bases in the country and the negative impact of the global economic crisis, and therefore further analysis of the financial condition of the banking system is required.

The purpose of the article is to analyze the banking system of Ukraine and its prospects.

The status of the banking system is determinant in the context of national economic development. Banks are a major source of investment of financial resources to the country's economy. Therefore, provision of banking system's stability is the primary challenge to be met for Ukraine on the path to European integration. More problems appear in the banking sector as a result of international relations development and globalization processes that need immediate solutions to ensure stability and normal functioning of the national economy.

In Ukraine the presence of the functional financial sector, including the banking one, is a necessary condition for effective market economy, achievement of strong positions in the domestic and global markets. The regulatory framework has been developed, the principles of activity of banks, methods and instruments of monetary policy have been adopted in Ukraine. However, rapid development of financial globalization processes sets for the banking system more goals. In the case of the problems' solution Ukraine will become an active participant of the banking system.

The banking sector is one of the leading elements of the financial system because further development of Ukraine's economy, ability to enter international markets and to participate actively in the globalization processes depends on it. During the financial crisis banks suffered losses due to many reasons that led to negative consequences. Therefore, the government should develop ways of reforming the banking system aimed at its improvement and development.

Keywords: commercial bank, banking system, National Bank of Ukraine, globalization processes, deposit, loan.

Вступ. Сучасний стан економіки України вимагає надійної та ефективної банківської системи, яка відіграє ключову роль у стабілізації фінансової системи, спираючись на яку можна вирішувати нагальні економічні та соціальні проблеми розвитку суспільства. Однією з найважливіших функцій банківської системи є формування ресурсної бази у цілях фінансового забезпечення реального сектору економіки достатніми джерелами ресурсів. За останні роки в економіці і банківській системі України відбулися радикальні зміни, обумовлені побудовою ринкових засад в країні і негативним впливом світової фінансової кризи, тому вимагає подальшого аналізу фінансовий стан банківської системи, що визначає можливості кредитування економічних суб'єктів.

Мета дослідження. Мета статті полягає в аналізі банківської системи України та перспектив її розвитку.

Основні результати дослідження. Стан банківської системи має визначальне значення в умовах розвитку національної економіки. Саме банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Тому забезпечення стабільності банківської системи – це першочергове завдання, яке необхідно вирішити Україні на шляху до євроінтеграції. З розвитком міжнародних відносин та посиленням глобалізаційних процесів у банківській сфері виникає дедалі більше проблем, які потребують негайного рішення, щоб забезпечити її стабільність та нормальне функціонування національної економіки.

Теоретичні та прикладні аспекти розвитку банківської системи України досліджували багато науковців та практиків: О.А. Брегеда, Л.Л. Гриценко, Є.Ю. Онопрієнко, Г. Панасенко, С.М. Савлук, С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська та інші.

Наявність в Україні функціонального фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки, завоювання міцних позицій на вітчизняному та світовому ринках. Для функціонування банківської системи в Україні розроблено нормативну базу, впроваджені принципи діяльності банків, методи та інструменти грошово-кредитної політики тощо. Проте швидкий розвиток фінансових глобалізаційних процесів ставить перед банківською системою щоразу більше завдань, у разі вирішення яких Україна стане її активним учасником.

Українська фінансова система стрімко зростала протягом семи років до початку світової фінансової кризи 2008 р. Банківський сектор був основою швидкого розвитку економіки та характеризувався високими прибутками, зростанням особистих доходів, а також легким доступом до кредитів (на той момент доступним був й іноземний капітал), входом іноземних банків та достатньо м'якою внутрішньою грошово-кредитною політикою. Банківське кредитування зросло більше ніж на 70 % у період між 2006 та 2008 рр., причому більше половини кредитів видавалося в іноземній валюті. Протягом останніх чотирьох років чисті

активи банків збільшилися в чотири рази, тоді як співвідношення кредитів до ВВП підвищилося з 20 % у 2002 р. до 77 % у 2008 р. У другій половині 2008 р. економіка України завершила стійкий приріст й увійшла в глибоку рецесію, найглибшу з часів початку 1990-х.

Аналіз сучасного стану банківської системи показав, що одним із найскладніших періодів у діяльності вітчизняних банків був 2009 р. – збитки сягли 28 млрд. грн. (доходи – 143,1 млрд. грн., витрати – 171,1 млрд. грн.), тоді як прибутки 2008 р. дорівнювали приблизно 7,3 млрд. грн. Стабільно прибутковими протягом 2009 р. були Ощадбанк, Приватбанк та Укрсоцбанк [5].

Перед українською системою постала ціла низка проблем, основними з яких є такі: низький рівень конкурентоспроможності банківського сектору; низька якість надання послуг за їх високої вартості; недостатній рівень капіталізації; недостатня незалежність Національного банку України. Вирішення зазначених проблем, що стримують розвиток банківського сектору України, забезпечить його стабільність та ефективне функціонування економіки загалом.

На початку 2013 року відбулися зміни у НБУ – головою став Ігор Соркін, який продовжив політику, проведеною до нього Сергієм Арбузовим. Дії банківського регулятора були досить прогнозованими, а пріоритети зрозумілі – утримання курсу гривні і таргетування інфляції.

Серед рішень Нацбанку окремо варто відзначити обмеження готівкових операцій на суму від 150 тис. гривень, яке вступило в силу з 1 вересня. Переводячи громадян на безготівкові розрахунки, в Нацбанку обіцяли, що ця міра підвищить ліквідність банків і залучить додаткові ресурси для кредитування економіки. Завдяки цьому обмеженню обсяг безготівкових розрахунків в 2013 році продемонстрував дуже високу динаміку зростання. По-перше, безготівкові розрахунки виходять на рівень десь 1 млрд. грн. у 2013 році (за 11 місяців – 964 млн. грн.). Якщо брати безготівкові операції, то приріст їх склав понад 75%, при цьому приріст операцій зі зняття готівки через банкомати приблизно в п'ять разів нижче зазначених показників. Також у квітні НБУ зобов'язав банки формувати валютні резерви на окремому рахунку під наявні валютні кредити, видані клієнтам без валютної виручки. В 2013 році Нацбанк двічі знижував свою облікову ставку – спочатку з 7,5% до 7% в середині червня, а потім, через два місяці, опустив вартість ресурсів до 6,5%, що є рекордно низькою ставкою в історії України. Однак це не призвело до суттєвого здешевлення ресурсів на ринку і активізації кредитування. Середньозважена ставка за кредитами в гривні знизилася з початку року з 17,55% до 15,58%, а за кредитами в іновалюті зменшився з 9,3% на початок року до 8,85%. Зростання кредитування було зовсім незначним. Юридичним особам видали кредитів на 8,3% більше, ніж на початок 2013 року (або на 51,9 млрд. грн). Зараз корпоративний портфель кредитів по банківській системі становить 678,1 млрд. грн. Позик фізичним особам в 2013 році видали на 3,5% (або на 6,4 млрд. грн більше). Сьогодні портфель кредитів фізособам становить 189,5 млрд. грн. За видами кредитування залишилися незмінними іпотека, яка кредитувала під високі відсотки (так, на початку року реальні ставки з іпотеки в середньому становили 22-23% річних) та й в обмеженому колі банківських установ. За підсумками 2013 року за програмою «Доступне житло 3%» було надано 1978 пільгових кредитів. Всього з початку 2012 року вийшло 3211 таких пільгових кредитів. Це в перерахунку на квартири вийшло 21 869 квартир в різних регіонах України. У 2014 році програма «Доступне житло 3%» буде продовжуватися. У Держбюджеті заплановано близько 730 млн. грн на цю та інші пільгові програми з доступного житла, типу Молодіжного фонду. У 2013 році Молодіжний фонд видав пільгових кредитів для молодих сімей тільки 420. Тому в Держбюджеті запланованих грошей за програмою «Доступного житла» більш ніж достатньо [4].

Що стосується автокредитування, то авторинок демонстрував зростання до 8% до введення у вересні спецмита, після чого різко почав скорочуватися. Як стверджують автодилери, за результатами року зростання порівняно з результатами 2012 роком не буде. Єдиними кредитами, які показали зростання (трохи більше 20%), стали споживчі кредити. Ставки з них захмарні (реальна ставка становить від 50 до 70 %), і це приваблює все більше нових банків на цей ринок.

Зменшення кредитних ставок, яке банкіри прогнозували на 2013 рік, не відбулося, оскільки основним джерелом фондування для банків так і залишаються депозити населення. А їх ставки за рік знизилися лише на 1,5 п.п. (12-місячні кредити в гривні знизилися з 19,38% до 17,87%). Депозитні вклади, незважаючи на зниження їх прибутковості, стали більш популярними, ніж у 2012 році: за січень-жовтень 2013 року обсяг депозитів населення в банківській системі збільшився на 17,7%, досягнувши 430,5 млрд. грн. [6].

У 2012 році загальний прибуток банків склав 4,9 млрд. грн. Порівняно з 2012 роком у минулому році прибутковість банків скоротилася на 2,4 млрд. грн. У той час 2011 рік показав збитки в розмірі 7,7 млрд. грн. Слід зазначити, що за підсумками 3 кварталів 2013 року основним банком, який отримав максимальний прибуток є ПриватБанк – 1,7 млрд. грн. А 7 з 15 найбільших за активами банків високого рівня прибутковості не показали. Також досить великий перелік банків, які показали збиток. За 9 місяців 2013 року найбільш збитковим банком є Промінвестбанк, який втратив 2,6 млрд. грн. [2].

За рік в Україні з'явилося 8 нових банків. Серед новачків на банківському ринку значаться такі фінустанови: «Тефест», «Авангард», «Юнісон», «Портал», «Інвестиційно-трастовий банк», банк «Михайлівський», а також державні «Земельний банк» та «Розрахунковий центр». Тепер кількість банків досягла 181. Основною тенденцією 2013 року в банківському секторі стала висока M&A активність, продовження відтоку іноземного капіталу і відхід західних гравців з українського ринку (ErsteGroup, SocieteGenerale, Swedbank, AlphaBankGroup). Найбільш значущими угодами банківського сектора 2013 року є продаж «Брокбізнесбанку», «Астра Банку», «Ерсте Банку» та «Платинум Банку». Іноземні гравці не брали участь в угодах з купівлі українських банківських активів, відповідно можна говорити про те, що в 2013 році спостерігалася подальша консолідація ринку в руках українських бізнесменів. І ця тенденція продовжиться і в 2014 році. На продаж готують такі банки, як Правекс-Банк, Райффайзен Банк Аваль, Укрсиббанк, Укрсоц-Унікредит банк, Банк Кіпру і т.д. Загалом частка іноземного капіталу на ринку до 1

грудня скоротилася до 33,7% проти 39,5% на 1 січня 2013-го. Крім українських бізнесменів, активність проявляє і російський банківський капітал. Свої позиції зміцнюють Сбербанк Росії в Україні і Альфа-Банк [3].

Однак, за словами членів Ради НБУ, головним підсумком 2013 року у фінансовій сфері є поступове зміцнення банківської системи країни. Керівництво банків і акціонери зробили правильні висновки з подолання фінансової кризи 2008-2009 рр. За цей період намітилися позитивні тенденції: зміцнився менеджмент, зміцнилася капіталізація банківської системи, є впровадження нових ІТ-рішень, якісно видозмінився ризик-менеджмент. І це призвело до того, що в цілому за 11 місяців 2013 року банківська система дала 2,4 млрд. грн. прибутку. Зросли обсяги кредитування економіки в цілому, в переважній більшості зростають обсяги кредитування корпоративного сектора, зростає обсяг кредитів, наданих в національній валюті. Завдяки зусиллям Національного банку, досягнень менеджменту фінустанов, діяльності незалежної Асоціації банків України – поступово зростають прибутки банківського сектору, збільшуються обсяги кредитування економіки, зміцнюється довіра громадян до національної грошової одиниці та банківської системи в цілому. Також дії регулятора на міжбанківському ринку дозволили утримати стабільним курс гривні. Помічено, що українці стали більше довіряти безготівковими розрахункам, в результаті чого значно знизилися показники операцій зняття готівки з банкоматів через кредитні картки. В свою чергу, зростання частки безготівкових розрахунків сприяє розвитку економіки. Максимальну суму готівкових розрахунків за товари і послуги в Україні у перспективі можна ще зменшити, що позитивно вплине і на підвищення ліквідності банківської системи, і на нові можливості розвитку економіки [7].

Не можна не відзначити стан і поведінку банків під час політичної кризи. Стан банківської системи під час революції є одним з найбільш важливих питань - для всіх сторін. Економісти не беруться прогнозувати, як може розвиватися ситуація навколо системи найближчим часом, але, банки, які пережили кризу 2008 року, знайшли спосіб, як пристосовуватися до досить жорстких ситуацій. Очікувалося, що клієнти банків почнуть масово забирати депозити, як це спостерігалось під час революції 2004 року і в кризовий 2008 рік, але нічого подібного не відбувалося, і були, в основному, поодинокі випадки.

Висновок. В цілому 2013 рік для банків визначним, на жаль, не став. Надії на серйозне поживлення кредитування не виправдалися, а ресурси залишилися дорогими. Але є усі передумови до зміни ситуації в 2014 році в кращий бік. Причин кілька: поліпшення відносин з Росією, збільшення обсягів економічної співпраці з Китаєм та ін. Експерти прогнозують, що 2014 рік теж стане прибутковим, але в межах показників 2013 року, бо передумов до збільшення прибутковості банків немає. Основними причинами цього є те, що прибутковість населення не збільшується, а приток капіталу не прогнозується. Основними банківськими продуктами залишаються короткострокові кредити і нових продуктових ніш, де банки зможуть заробити поки немає. Тому прибуток банків не зможе перевищити показники 2013 року. Також чекати не варто «прориву», дива і різкого зростання показників: для «розігріву» стагніуючої два роки економіки потрібен час.

Експерти впевнені, що гривня залишиться стабільною, готівковий курс - в межах 8,5- 8,8 грн/\$. Далі падати він навряд чи буде: на цей курс орієнтується закон про бюджет на 2014 рік, і опускати гривню його нижче Нацбанку просто не вигідно, але доки триває політична криза- очікувати можна всього. Процентні ставки за депозитами продовжать знижуватися, особливо у валюті: з нинішніх 8-10% за доларовими вкладками вони впадуть до 5-6%. Гривневі депозити подешевшають ще більше: до 15-16% (зараз до 20% і більше). Втім, деякі банки як і раніше будуть залучати гривню під ризикові 20-22%. Трохи подешевшає кредитування, крім споживчого (там ставки 40-70% річних будуть продовжуватися), насамперед це автокредити з-за намагання продавців поживити ринок продажом нових автомобілів. А ось іпотечне кредитування, як і раніше залишиться на точці «замерзання».

Банківська сфера є однією з провідних ланок фінансової системи, від стабільності якої залежить подальший розвиток економіки України, можливість виходу на міжнародні ринки та активної участі у глобалізаційних процесах. У період фінансової кризи банки отримали значні збитки, внаслідок багатьох причин, що призвело до негативних наслідків. Тому державі необхідно розробляти напрямки реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та розвиток.

Джерела та література:

1. Егоров А. Е. Проблемы деятельности коммерческих банков на современном этапе развития экономики / А. Е. Егоров // Деньги и кредит. – 2008. – №6. – С. 24–30.
2. Василенко М. Банковские итоги – 2013 : год застоя и ухода иностранного капитала // [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.delo.ua/>
3. Колесник М. Что ждет украинскую экономику в 2014-м // [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/>
4. Укрепление банковской системы страны - главный итог 2013 года // [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://vz.ua/>
5. [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.prostobank.ua>
6. [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
7. [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.finance.ua>